

# SKÖTSELPLAN

## **Fjelebo naturreservat**

# SKÖTSELPLAN för

Fjelebo naturreservat

Nybro kommun, Kalmar län

Naturvårdsförvaltare: Skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län

Planen fastställd 1990-02-09 av länsstyrelsen i Kalmar län efter samråd med statens naturvårdsverk. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING

|             |   |
|-------------|---|
| FÖRORD..... | 1 |
|-------------|---|

### ALLMÄN BESKRIVNING

|                                                |   |
|------------------------------------------------|---|
| 1. Administrativa data.....                    | 2 |
| 2. Grund för beslutet samt föreskrifter.....   | 2 |
| 3. Beskrivning av befintliga förhållanden..... | 2 |
| Natur.....                                     | 2 |
| Kulturhistoriska förhållanden.....             | 3 |
| Tillgänglighet.....                            | 3 |
| Slitage och störningskänslighet.....           | 4 |
| Anordningar för allmänheten.....               | 4 |
| Källor.....                                    | 4 |

### PLANDEL

|                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------|----|
| 1. Disposition och skötsel av marken.....                       | 5  |
| Övergripande mål för skötseln.....                              | 5  |
| Hävd av ängsområdet - generella riktlinjer<br>och åtgärder..... | 5  |
| Behandling av skötselområden.....                               | 6  |
| Förslag till övriga åtgärder.....                               | 7  |
| 2. Anordningar för allmänheten.....                             | 8  |
| 3. Tillsyn.....                                                 | 9  |
| 4. Dokumentation av utförda åtgärder.....                       | 9  |
| 5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....                 | 10 |
| Ekonomisk utredning.....                                        | 10 |
| Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....                    | 10 |

### Bilagor

|          |                        |
|----------|------------------------|
| Bilaga 1 | Lägeskarta             |
| Bilaga 2 | Skötselplanekarta 1    |
| Bilaga 3 | Skötselplanekarta 2    |
| Bilaga 4 | Ekonomisk utredning    |
| Bilaga 5 | Dokumentationsblankett |

### Förord

Skötselplanen är ett praktiskt handlingsprogram för skötseln av naturreservat. Planens inriktning bestäms av syftet med reservatet och de föreskrifter som meddelats i beslutet. Den består av två delar, en allmän beskrivning av området och en plandel.

Skötselplanen gäller i princip utan tidsbegränsning. Översyn av planen bör göras med ca 10 års intervall.

I ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

Skyddsform: Naturreservat

Beslutsdatum: 1957-10-17

Kommun: Nybro

Registerområde: S:t Sigfrids socken

Läge: Topografisk karta 4 G Kalmar NV  
Ekonomisk karta 4 G 8 c  
Området är beläget ca 7 km rakt öster om Nybro

Area: 1,7 ha

Markägare: *Sten och Svan AB*

Naturvårds- Ägaren i samråd med Skogsvårdsstyrelsen  
förvaltare:

2. GRUND FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER

I beslutet heter det följande:

"Fridlysningsföreskrifter: Området, vars nuvarande karaktär bibehålles, bör avbetas i samma utsträckning som tidigare, varjämte nödvändiga gallringar skola företagas, dock med största varsamhet. Granen skall därvid efterhållas till förmån för lövträden, särskilt linden. De större lövträden böra givas möjlighet att leva, så länge som möjligt. Döda träd och vindfällan böra avlägsnas medan hålträd åt fåglarna bevaras. Det är förbjudet att plocka eller uppgräva nu ifrågakvarande Grönsippa.

Området skall utmärkas dels med metallskyltar med texten "Enligt naturskyddslagen fridlyst område", dels ock med anslag med för allmänheten upplysande text."

3. BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

Natur

Naturreservatet består huvudsakligen av två vegetationstyper: dels ängspartierna med glest stående träd och buskar och dels det mer slutna ängspartiet i västra delen.

Centralt i reservatet är karaktären av slätteräng bäst bibehållen. Trädsiktet är varierat och består av björk, ek, ask,

lind, bok, rönn, asp och al. Buskskiktet är relativt glest och består av kraftig hassel, slån, nypon och ek. En artrik friskäng utgör fältskikt där flera slätterindikerande växter såsom sommarfibbla, ängsvädd, prästkrage, svinrot och stagg växer. På våren prunkar en väl utvecklad våraspekt med vitsippor, nunneört och gullviva. Dessutom finns utplanterade påsk- och pingstliljor, scilla och pärlhyacinter. Här finns också grönsippan: en sällsynt variant av vitsippan.

Den västra, något mer slutna delen är blockrik och har ett trädskikt av främst ek. Dessutom finns bok, björk och ask. Träden är relativt unga och visar på en sen igenväxning.

Topografin i reservatet, och det omgivande området är flack. Berggrunden består av röd smålandsgranit.

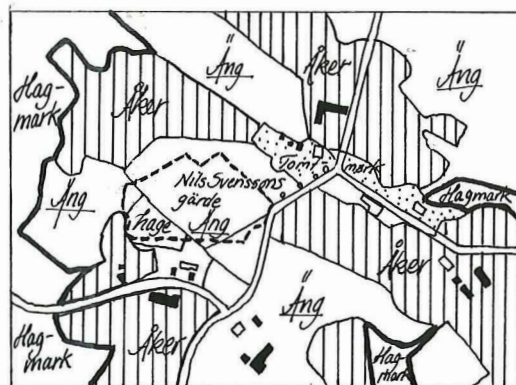
### Kulturhistoriska förhållanden

Lantmäterikartor från 1799 (storskifte) och 1842 (laga skifte) visar att största delen av naturreservatet under mycket lång tid är hävdad som äng.

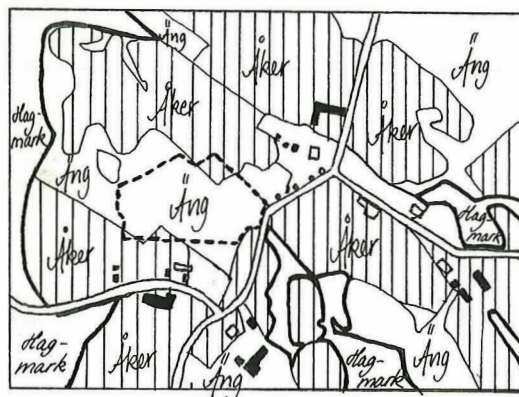
År 1799 var marken Nils Svenssons gårde, med undantag av sydvästra hörnet som var en hage i inägan. I hagen gick troligen småkalvarna och dragdjuren. I byn finns flera stora, sammanhängande ängar.

Vid kartläggning till laga skifte, 1842, framgår att två hörn av åkermarken sticker in det som idag är naturreservat. Hagen, som syntes på kartan från 1799, ingår numer i ängsmarken. Den generella utvecklingen i byn under de 40 åren har varit att åkermarken har ökat på bekostnad av ängen.

*I mitten på 1800-talet ökar åkerarealen och små hörn av åker syns i reservatet. (Reservatsgränsen är streckad!)*



*Storskifteskartan visar att det som idag är naturreservat ingår i ett stort ängsområde i slutet av 1700-talet. (Reservatsgränsen är streckad!)*





### Tillgänglighet

Reservatet kan nås med bil och parkeringsplatsen, som idagsläget finns, rymmer högst 3 bilar. En större P-plats föreslås i skötselplanen.

### Slitage och störningskänslighet

Innan slåtter måste man få allmänheten att hålla sig till de stigar som finns i området. Det är viktigt att allmänheten får känslan av att man var aktsam om ängens växter. Därför måste stigarna märkas ut på ett tydligt sätt.

Den sällsynta grönsippan måste ha ett tydligt tramphinder i form av ett enklare stängsel.

### Anordningar för allmänheten

Vid parkeringsplatsen finns en äldre informationsskylt. I reservatet finns flera strövstigar.

### Källor

Jordartskartor och lantmäteriakter.

Elevarbete av elever på Högskolan i Kalmar "Fjelebo 870518".

## II PLANDEL

### 1 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARKEN

#### Övergripande mål för skötseln

Målsättningen för reservatets skötsel ska vara att återskapa och bibehålla områdets karaktär av slåtteräng. Mindre del av ängen skall utvecklas mot ett lundartat tillstånd. Dessutom ska grönsippan ges optimala växtbetingelser.

#### Hävd av ängsområdet - generella riktlinjer och åtgärder

Mål: Att med gamla metoder bibehålla och återskapa områdets karaktär av slåtteräng.

Riktlinjer och åtgärder: Skötseln av ängen ska så långt som möjligt ske enligt gamla traditioner. Arbetet sker i flera steg under året:

#### 1. Ängen ska risas minst vartannat år

Vid risningen räfsas fjorårslöven ihop i mindre högar som bränns på stället. Nedfallna grenar och kvistar tas också bort. Högarna läggs så att minsta möjliga skada sker på markvegetationen vid bränningen. Askan kan sedan med fördel spridas på mossbevuxna ytor.

Lämpligaste tidpunkten för markstädning är i slutet av april. Vitsippans blomning brukar vara en bra indikator på att tidpunkten är den rätta.

#### 2. Sista veckan i juli slår man ängen

Den fjärde veckan i juli kan slåttern börja. Det är att eftersträva att slå marken vid denna tiden, eftersom de flesta ängsblommorna då har blommat över. Marken slås med lie eller enaxlad slåttermaskin. När höet är slaget räfsas det ihop till "breor", d v s hösträngar som får torka innan höet slutligen körs in löst med traktor och vagn. Ängen får sedan "vila" någon vecka innan betesdjuren släpps på.

#### 3. Efterbete med nötdjur följer efter slåttern

Ängen bör efterbetas av nötkreatur. Betet ska börja ungefär en vecka efter att höet är bortkört. Det är viktigt att betet upphör innan marken uppmjukas av regn och att stor försiktighet iakttas med antalet djur och betesperiodens längd under regniga sensomrar. 60-65 djurdagar kan vara lämplig betesperiod i ängen. De kan exempelvis fördelas som 6 djur i 10 dagar.



Samtidigt med efterbetet bröt man löv enligt den gamla traditionen. Askarna, i den ask- ekdominerade ängsmarken, ska efter nyhamlingen hamlas vart 5:e - 7:e år.

4. Under vintern röjer man vid behov träd- och buskskiktet

Under vintern ska buskar och lövsly röjas. Vid röjningen föryngras också hasselgrupper vid behov. Viss gallring ska ske så att önskad gles trädäckning bibehålls.

Behandling av skötselområden

Hela naturvårdsobjektet är indelat i skötselområden som redovisas och numreras i denna beskrivning och på skötselplanekarta 1.

**Skötselområde 1 Björkdominerad ängsmark**

Beskrivning: Trädskiktet domineras av relativt unga björkar, utmed diket växer några alar. Buskskiktet består mest av hassel, som är klart koncentrerad till den mer stenbundna, obrukade delen. Dessutom finns i buskskiktet en, nypon och slån. Träd- och buskskiktets täckningsgrad uppskattas till 40 - 50 %. En stor del av området har tidigare under en period brukats som åkermark. Det syns på markens struktur som är betydligt slätare än övrig mark i reservatet. Riktigt gamla träd, ekar och någon ask, finns bara i den sydöstra stenbundna delen.

Mål: Ängsmark med glest växande träd och buskar.

Istandsättningsåtgärd: De återstående unga björkarna, och unga exemplar av övriga lövträd, gallras så att 30 - 50 % av dem tas bort. Alla granar röjs bort. Översyn och komplettering av stängsel.

Underhållsåtgärd: Ängsområdet risas, slås, efterbetas och röjs såsom beskrives i kap. Hävd av ängsområdet - generella riktlinjer och åtgärder (sid 5).

Prioritet: 2

**Skötselområde 2 Ask- och ekdominerad ängsmark**

Beskrivning: Det här området har hävdats med slåtter under många hundra år. Marken är stenbunden och ett varierat trädskikt med olikåldriga askar, ekar, björkar, bokar, och askar växer glest i området. Buskskiktet består av hassel, en, gran, nypon och slån. Fältskiktet är en friskäng där flera betes- och slåtterindikerande växter såsom sommarfibbla, blåsuga, ängsvädd, prästkrage, svinrot och stagg är representerade. Ingen av dessa har någon större utbredning, troligen för att trädskiktet under en längre period har varit för tätt. Under våren syns en välutvecklad våraspekt med vitsippor, nunneört och gullviva. Här växer också den sällsynta varianten av vitsippan som kallas

grönsippa (*Anemone nemorosa* forma *bracteata*). I ängen finns flera utplanterade trädgårdsväxter såsom påsk- och pingst-liljor, scilla och pärlhyacinter. Träd- och buskskiktets täckningsgrad uppskattas till 30 - 40 %.

Mål: Öppen ängsmark med glest växande träd och buskar.

Istandsättningsåtgärd: All asp i området ska på sikt tas bort. Dessutom bör de flesta av ungträden, björk, avenbok, ek och ask, gallras bort. Detta ger slåtterängen en öppnare, mer väl-skött och "ängsartad" karaktär. Stängslet ska ses över och kompletteras.

Hamling ska ske av flertalet lämpliga askar i ängen. Nyhamlingen sker på ungefär 3 meters höjd eller strax ovanför trädets naturliga delningspunkt. Sågsnittet bör luta svagt mot söder för att det ska torka bättre.

Underhållsåtgärd: Ängsområdet risas, slås, efterbetas och röjes i enlighet med kap. Hävd av ängsområdet - generella riktlinjer och åtgärder (sid 5). Hamling av ask bör dessutom ske med 5-8 års mellanrum.

Prioritet: 1.

### Skötselområde 3 Ekdominerad äng

Beskrivning: Det här skötselområdet är något tätare trädbevuxet. Ek dominerar men det finns också avenbok, björk och ask i området. Buskskiktet är svagt utvecklat och består av enstaka enbuskar och granar. Fältskiktet avviker betydligt från de övriga två områdena och har mer lundkaraktär. Här växer bl a blåbär, ekorrbär, fryle, havsyra och smalbladiga gräs.

Mål: Lövskogslund som får utvecklas fritt.

Istandsättningsåtgärd: Ta bort de små granarna. Se över och komplettera stängsel.

Underhållsåtgärd: Träd- och buskskikt får utvecklas fritt, små granplantor röjs dock bort.

Prioritet: 3.

### Förslag till övriga åtgärder

#### Tre sätt att dokumentera ängens utveckling

Ett bra sätt att se om skötseln har avsedd verkan är att göra en vegetationskartering. Vid karteringen ska 5-10 fasta provrutor läggas ut. Dessa märks ut med plast- eller metallrör. Arterna som förekommer listas tillsammans med procentuell täckning i rutan.



Dessutom är det intressant i en äng att följa upp utvecklingen av några slåttergynnade växter, förslagsvis slåttergubbe och svinrot. Här räknas antal individ inom ett större, markerat område där arterna är väl representerade.

Vidare bör en fotodokumentation av naturreservatet göras. Det är viktigt att samma fotopositioner och fotovinklar används år efter år!

Ovanstående dokumentation ska genomföras vart 5:e år.

### Nytt beslut

Nuvarande reservatsbeslut är från 1957. Beslutet är idag föråldrat och bl a är inte föreskrifterna tillräckliga för att området ska anses ha ett fullgott skydd. Ett nytt reservatsbeslut bör därför tas, där bl a nya föreskrifter skrivs in.

## 2 ANORDNINGAR FÖR ALLMÄNHETEN

### Övergripande mål

För att bibehålla områdets kulturhistoriska värde och skydda ängens landskapsbild ska endast enkla anordningar för friluftslivet få uppföras.

Tillgänglighet och kommunikationer. Reservatet kan nås med bil och allmänna kommunikationer. Ingen ändring i nuvarande förhållanden.

P-platser: Den lilla parkeringsfickan i direkt anslutning till reservatet rymmer 2-3 bilar.

Åtgärd: En större parkeringsplats behöver anläggas. Parkeringen bör rymma 6-7 bilar och kan anläggas som en utökning av den tidigare parkeringsplatsen. De två ekarna i reservatets östra hörn (norr om nuvarande parkering) ska vara kvar.

Vandringsspår och leder: Flera stigar finns inom naturreservatet. Sommartid markeras de genom klippning med gräsklippare.

Åtgärd: Principen ska vara att kanalisera besökarna till stigarna så att de inte går på den egentliga ängsmarken. Det är viktigt att det byggs in i besökarens medvetande att ängen var ett mycket värdefullt markslag som man inte trampade runt i. Om inte klippning av stigarna räcker som markering, måste stigarna dessutom markeras med skyltar. Skyltarna som i ett sådant fall ska användas ska vara korta och diskreta. Innan stolpar sätts upp ska länsstyrelsen ha godkänt dem.

De mindre broar som går över diken bör underhållas regelbundet.

### Renhållning

Sanitära anordningar saknas idag. Det finns inga problem med nedskräpning inom naturreservatet, troligen beroende på dess storlek och karaktär.

**Åtgärd:** Om en ökad nedskräpning konstateras bör en soptunna placeras vid ingången till reservatet. Den ska placeras så att den så väl som möjligt smälter in i miljön. Lämpligaste typ och dess placering avgörs i samråd med länsstyrelsen.

### Information

**Åtgärd:** En ny informationsskylt ska ersätta den gamla skylten. Det bör sitta en skylt vid ingången till reservatet. I texten ska största vikten läggas vid lövängens stora betydelse i bondesamhället, den årliga skötseln och ängens ekologi.

### Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsmarkering ska utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22). Skogsvårdsstyrelsen ansvarar för att denna utmärkning är komplett.

## 3 TILLSYN

Tillsynen ska naturvårdsförvaltaren svara för. Den ska i möjligaste mån samordnas med tillsynen av angränsande reservat.

## 4 DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera utförda åtgärder genom att ange

- \* skötselområde
- \* utförd åtgärd, inkluderar även antal och typ av betesdjur samt betessäsong om skötselområdet betas
- \* år och månad för åtgärdens utförande
- \* dagsverksåtgång/kostnad
- \* vem som utfört åtgärden (naturvårdsförvaltare, markägare, beredskapslag eller annan)
- \* finansiering (vårdanslaget, AMS-medel etc)
- \* ev notering om åtgärdens effekt eller om annat av intresse inom naturreservatet, t ex slitage och andra störningar p g a friluftslivet.

Denna dokumentation ska utgöra underlag vid ev revidering av skötselplanen.

Bilagd blankett "DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER" (bilaga 4) ska användas för denna dokumentation.

5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Ekonomisk utredning

Planförfattaren har tillsammans med länsstyrelsen gjort en ekonomisk utredning avseende kostnader och intäkter för naturvårdsförvaltningen. Utredningen biläggs.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten: Åtgärder som rör istandsättning och underhåll av mark och vatten samt anordningar för allmänheten jämte renhållning och tillsyn.

Istandsättningsåtgärder bör om möjligt utföras med statliga beredskapsmedel.

Löpande underhåll finansieras med anslaget "Vård av naturreservat m m" och/eller statligt beredskapsarbete. Renhållning och tillsyn finansieras med anslaget "Vård av naturreservat m m".

Bekostas av markägaren: Markägaren svarar för de kostnader som faller under den normala driften av jordbruket.

Skötselområden med prioritetsgrad 1 skall hävdas i första hand. Innan prioritetsgrad-2-områden börjar restaureras är det lämpligt att se hur stor kostnaden är av den årliga hävden av samtliga prioritetsgrad-1-områden. Det är då mindre risk att man tar sig vatten över huvudet.

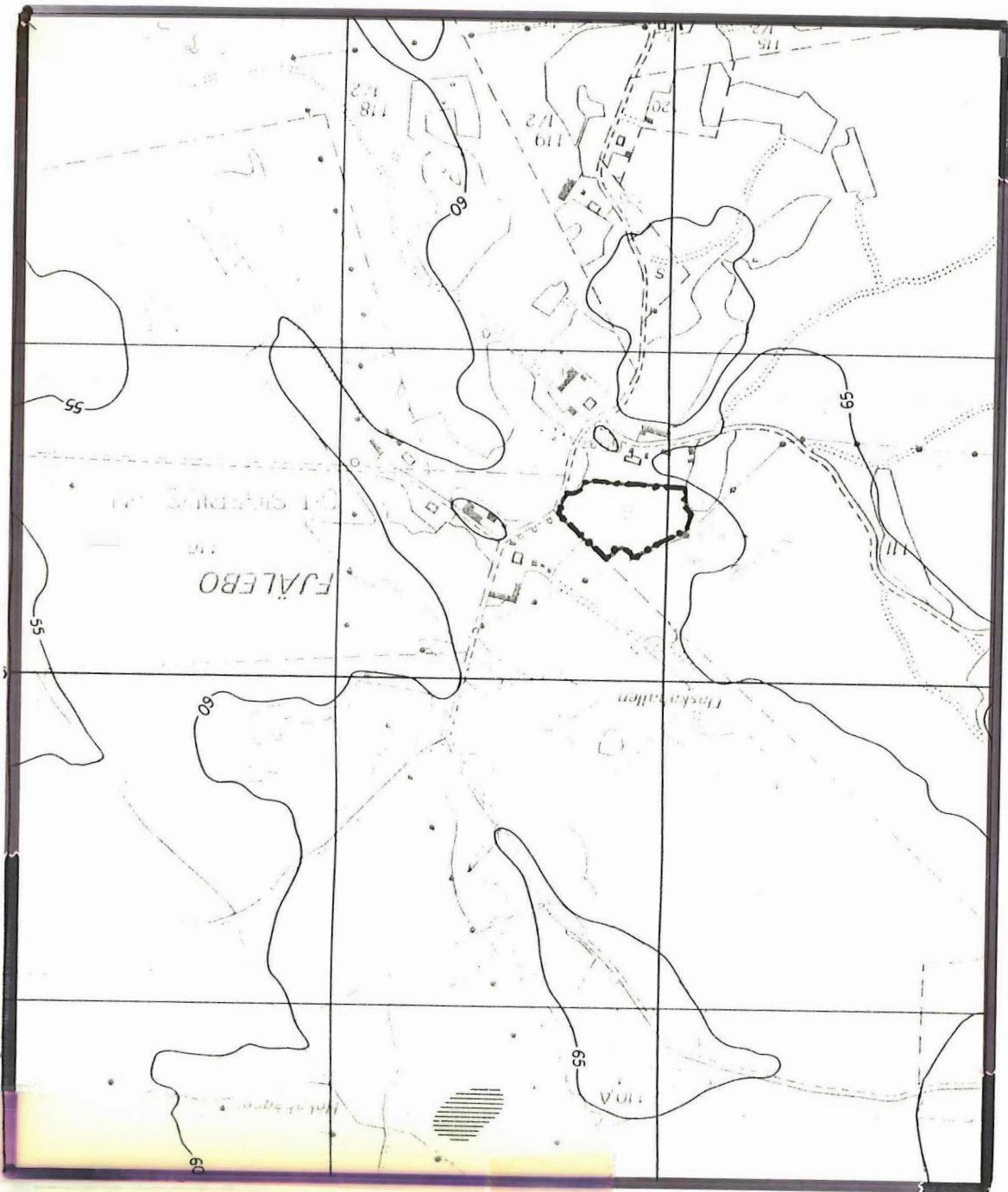


# LÖGSKRIFTER

Fjälbo naturreservat  
Nybro kommun, Kalmar län

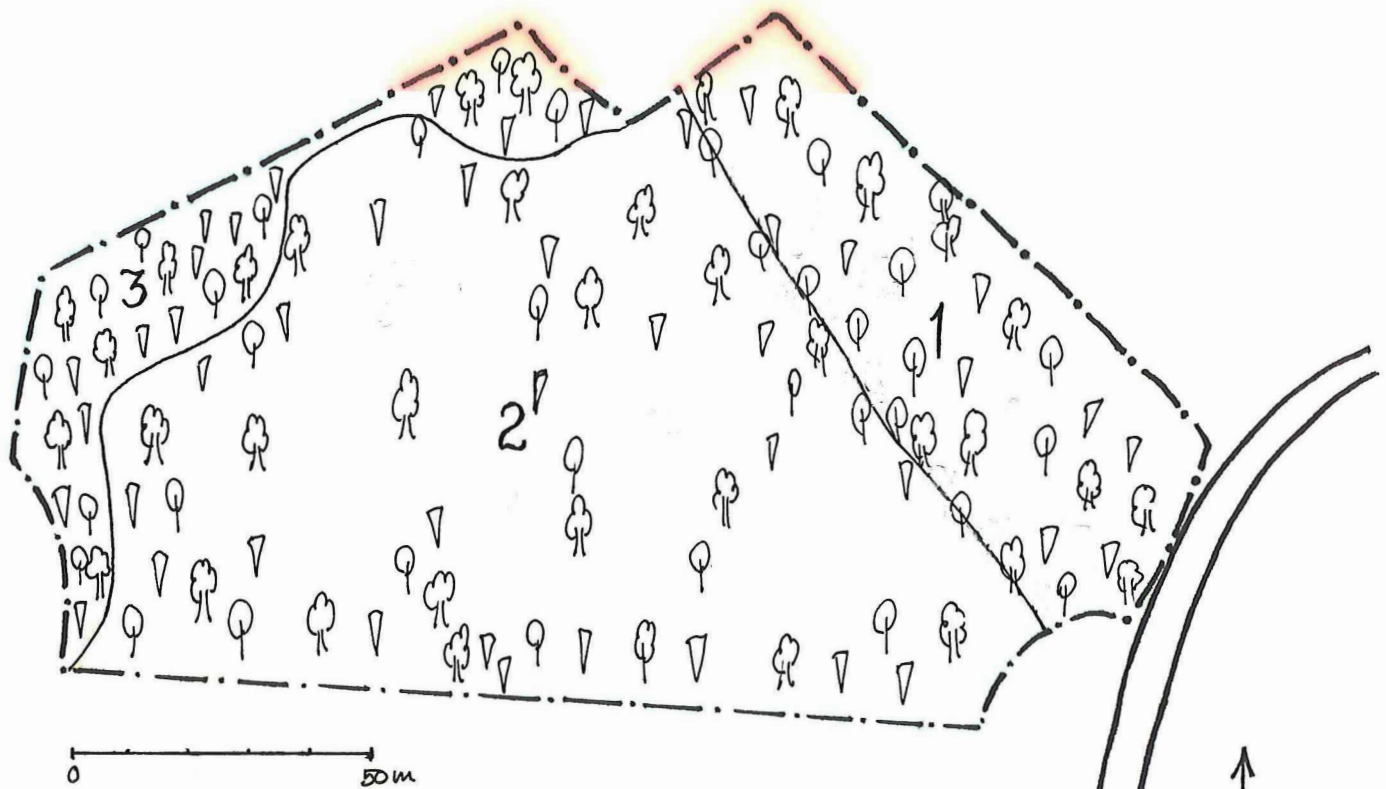
Kartunderlag (nedan): Utdrag ur  
Fasghetskartan 046 82

— · — · — · gräns för reservatet



## SKÖTSELPLAN EKARETA 1

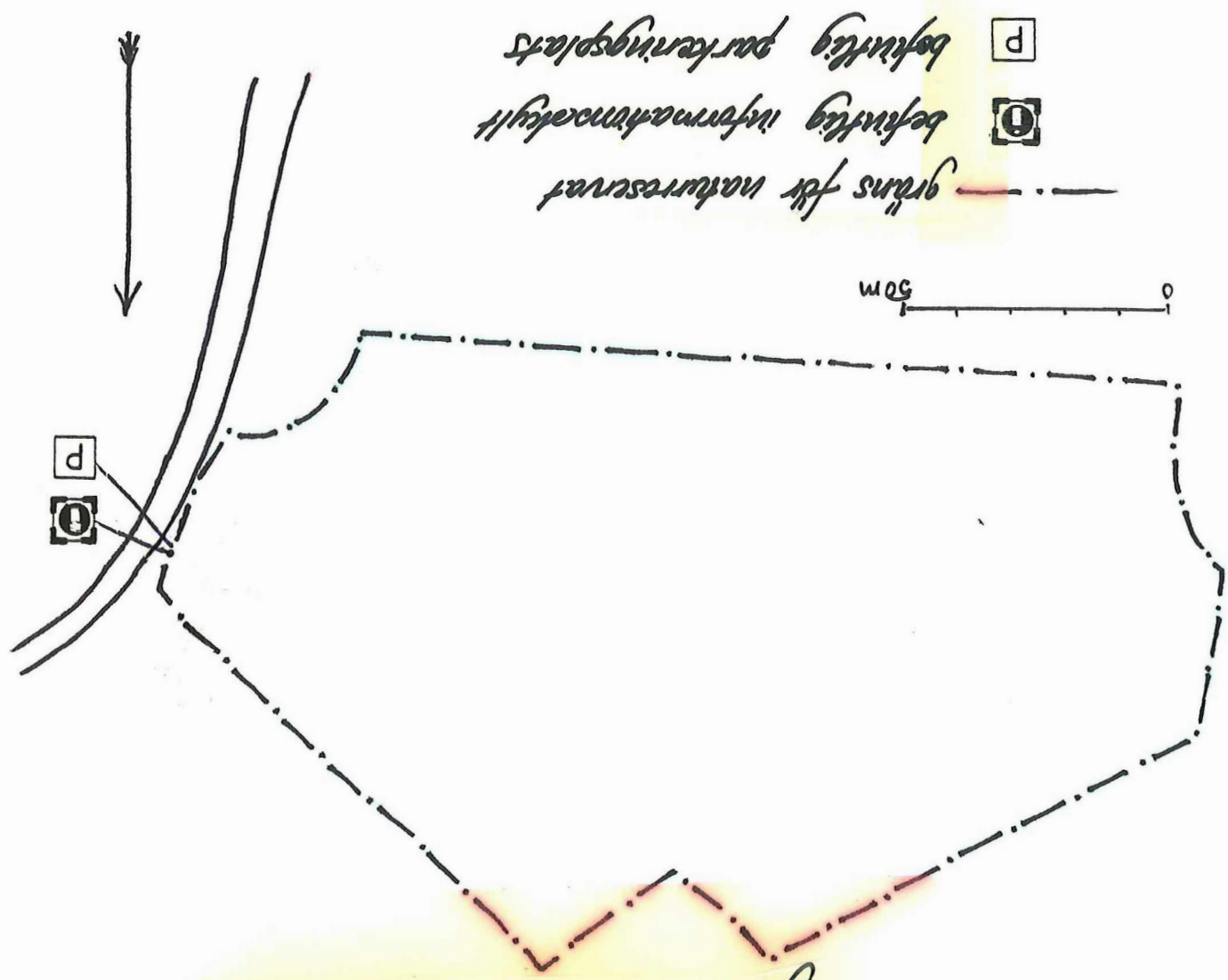
Fjellebo naturreservat, Nybro kommun,  
Kalmar län



- gräns för naturreservat
- gräns för skötselområde
- 1 skötselområdesnummer
- == väg

SÖDERBYNEN 2

Jälsbo naturreservat  
Nyby kommun, Kalmar län



Naturvårdsobjekt: Fjelebo

Kommun: Nybro

Län: Kalmar län

UTREDNING AV KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Undantagen från fastställelse enligt 9 § NVF

Upprättad

| Skötsel-<br>område<br>Skötsel-<br>objekt<br>nr | Typ av åtgärd | K o s t n a d e r                      |         |                                                             |         | I n t ä k t e r |        |         |
|------------------------------------------------|---------------|----------------------------------------|---------|-------------------------------------------------------------|---------|-----------------|--------|---------|
|                                                |               | Arbetskraftbehov<br>i normaldagsverken |         | Investeringsbehov<br>(avser material, maskiner etc)<br>i kr |         | Typ av intäkt   | Kr     |         |
|                                                |               | Bå 1-5                                 | Bå 6-10 | Bå 1-5                                                      | Bå 6-10 |                 | Bå 1-5 | Bå 6-10 |
|                                                |               | 3                                      |         | 4                                                           |         |                 | 6      |         |
| 1.                                             | Årlig hävd    | 20                                     | 17      |                                                             |         |                 |        |         |
| 2.                                             | Årlig hävd    | 59                                     | 50      |                                                             |         |                 |        |         |
| 3.                                             | Årlig hävd    | 0                                      | 0       |                                                             |         |                 |        |         |



Naturvårdsobjekt:

Kommun:

År:

DOKUMENTATION AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

| Sköts.-<br>område | Utförd åtgärd<br>(inkl. bete) | År<br>Månad | Dagsv.åt-<br>gång/kostnad | Åtgärd ut-<br>förd av | Finansie-<br>ring | Ev notering av åt-<br>gärdens effekt, etc |
|-------------------|-------------------------------|-------------|---------------------------|-----------------------|-------------------|-------------------------------------------|
|                   |                               |             |                           |                       |                   |                                           |